

Л.І. ЗЕЛЕНСЬКА
Завідувачка кафедри фізичної та економічної географії, професор
О.Є. АФАНАСЬЄВ
Доцент кафедри фізичної та економічної географії, к.геогр.н.
Дніпропетровський національний університет

«ЗЕМЛЯ В ІЛЮМІНАТОРІ»: СЕМІНАР-ВИСТАВКА ЯК ФОРМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ

У Дніпропетровському національному університеті регулярно проходять науково-методичні семінари для вчителів географії області з метою підвищення їх кваліфікації, обміну досвідом роботи, оперативним повідомленням вчителів про нові досягнення в географічній і педагогічній науках. Семінари проходять за підтримкою Регіонального центру тестування та факультету довузівської підготовки молоді при університеті. Форма проведення семінарів різноманітна: від класичних лекцій – до екскурсій, від практичних занять – до виставок. Розглянемо особливості науково-методичного обґрунтування, підготовки та проведення семінару-виставки за темою «Земля в ілюмінаторі (методи аерокосмічних досліджень)».

Запропонована тема охоплює вагомий пласт географічних проблем. Мета проекту – підготовка комплексу інформаційних матеріалів у вигляді традиційних наукових джерел (монографій, посібників, наукових періодичних видань), комп'ютерних карт і атласів, що відповідають тематичному задуму виставки. Всього до виставки було залучено більше 200 видань.

Зупинимось більш детально на підготовці вербальної моделі-екскурсії по виставці. Робота складається з двох напрямків: підготовки об'єктів показу та тексту розповідей. Перший напрям роботи – підготовка опису (реєстру – перелік книг, які були на виставці, наводяться в даному випуску газети) об'єктів показу – значною мірою виконується традиційно: пошук джерел географічної інформації в бібліотеках, архівах, музеях. Джерелом інформації також слугував Інтернет. Були використані адреси сайтів (не менш 50), а також електронні енциклопедії й атласи на компакт-дисках. У проведенні семінару взяли участь представники провідних українських фахових видавництв – «Перше вересня» в особі заступника головного редактора газети «Краєзнавство. Географія. Туризм», та науково-виробничого під-

приємства «Інститут передових технологій». Гості семінару-виставки представили докладні електронні презентації, відповідні тематиці семінару, поділилися власним досвідом застосування аерокосмічних методів у картоукладацькій діяльності та організації шкільного аерокосмічного музею.

Експозиція, що виставлялася під час проведення семінару-виставки, складалась з 3-х основних блоків: старовинні книги про Всесвіт, зміну уявлень людини про космос; сучасні традиційні видання, карти і атласи; комп'ютерні карти та атласи, космічні знімки різних масштабів.

Старовинні карти демонструвались на виставі з метою слідкування історії уявлень про Всесвіт, космічний простір та космонавтику. Найбільшу зацікавленість викликали питання про географію космодромів світу та інформація щодо програми «Морський старт», в якому бере найактивнішу участь КБ «Південне».

Проте експозиція сама по собі, навіть складена із найінформативніших джерел, не може повноцінно виконувати функції засобів навчання: необхідно розробити текст екскурсії по її експонатах. Текст екскурсії базується на таких принципах: інформаційна достовірність, повнота інформації, пізнавальність, естетичність, оптимальність показу експонатів. Нами підготовлена лекція-екскурсія у трьох варіантах: для школярів, студентів, вчителів і відвідувачів (науково-популярний варіант).

В лекції-екскурсії для вчителів підкреслений історизм методів аерокосмічних досліджень. Розповідь для вчителів починається із наступних тез.

Викладання географії неможливе без використання моделей Землі – карт, глобусів, планів, аеро- і космознімків. Існує багато схем, де співставляються перераховані моделі Землі, які доводять рівнозначність їх для навчання в географії. Але всі шкільні підручники й посібники, методична література переконує охоплених навчанням та тих, хто навчає, в пріоритетному особливому значенні карт. Дозволимо собі з тим не погодитись. Знімки, які зроблені з різних висот та орбіт, в різних спектральних діапазонах, мають вагомі переваги перед картами. Зупинимось на цих перевагах. По-перше, знімки дозволяють сформуванню дійсно географічний, комплексний підхід при вивченні будь-якої території. Знімок показує одночасно всі компоненти географічної оболонки (літосферу, гідросферу, атмосфе-

ру, біосферу) та результати діяльності людства і тим самим формує істинно географічний погляд на Землю. По-друге, знімок має властивість об'єктивності. Дійсно, зверху видно все, все, що є на Землі. Нічого не можна сховати! Таким чином, знімки дозволяють формувати об'єктивний географічний образ території. Космокарта Києва та Дніпропетровська, рекламні заставки на телебаченні, і зображенням планети – тому яскраві приклади. Для студентів під час лекції ретельно розглядались питання оптичної «природної» генералізації зображень. По-третє, знімкам, зробленим із космосу, притаманні такі явища, як «другий» зір (ефект просвічування глибинних геологічних шарів, рельєфу під рослинністю, корисних копалин тощо), на них відображаються найважливіші характеристики й географічні закономірності – взаємозв'язок й взаємозумовленість розташування явищ й процесів, інтеграція компонентів ландшафтів; по знімках виразно видні важкодоступні регіони нашої планети (гірські системи, льодовикові пустелі, водні простори океанів); динаміка (періодичність) й ритміка природних явищ й процесів; а також багатозональність й генералізація зображуваних явищ.

Під час приведення семінару-виставки було організовано відвідування Національного центру аерокосмічної освіти молоді України, що розташований в Дніпропетровську – “космічній столиці” нашої батьківщини.

Дніпропетровщина славетна своїми чисельними об'єктами високотехнологічних виробництв машино- та приладобудівної промисловості, що мають потенційні можливості для розвитку особливих видів туризму – промислового (або за іншими джерелами – технологічного, бізнес-туризму) та навчального. Приклад тому – саме Національний центр аерокосмічної освіти молоді України, що є підрозділом КБ „Південне”, який широко залучається як з метою навчання студентів (відвідують щорічно під час вивчення дисципліни «Дистанційне зондування Землі»), так і з метою ознайомлення відвідувачів краю з його науковим та технологічним потенціалом, в т.ч. й під час екскурсійно-краєзнавчої практики студентів, коли ними розробляються, плануються, організовуються й проводяться екскурсії для реальних груп екскурсантів. В Центрі в натуральну величину можна побачити зразки космічної техніки (при чому не моделі, а дійсні апарати – супутники, механізми, ракетноносії тощо), аерокосмічні знімки різних регіонів планети, отримати докладну

інформацію щодо історії формування космічної галузі в Україні.

Отже, «Землю в ілюмінаторі» можна побачити й не лише з ілюмінатору космічного корабля, а й під час проведення таких спеціальних тематичних заходів, як семінар-виставка, наукова екскурсія, тематична лекція тощо. І сучасні виклики глобалізації, технологічного розвитку, інформатизації суспільства потребують від громадськості глобального, загально планетарного масштабу мислення, і в першу чергу – від задіяних в освітньо-виховному процесі – вчителів та студентів, тому організація й проведення таких заходів, як семінар-виставка «Земля в ілюмінаторі» – практично необхідна та важлива форма кваліфікаційної та спеціалізованої фахової освіти географів.

Розвиток географічної науки потребує постійного оновлення змісту післядипломної освіти вчителів географії. Важливим моментом є не тільки зміст, а й форма занять для вчителів. Напрямки майбутніх семінарів пов'язані з актуальними проблемами навчання географії і виховання молоді. Планується наступний семінар присвятити «Проблемі виділення та існування п'ятого океану».

НАДРУКОВАНО:

Зеленська Л.І., Афанасьєв О.Є. **«Земля в ілюмінаторі»: Семінар-виставка як форма підвищення кваліфікації вчителів географії** // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2007. – №2–3(487–488). – С. 28–30.